

SAŽETAK

Knjigu pod ovim naslovom odlučili smo napisati stoga što smo u svojim analizama u rasponu od planetarnog razvoja u duhu (ne)održive globalizacije i (ne)održivih razvojnih procesa u Hrvatskoj posljednjih dvadeset godina (1991.–2011.) utvrdili kako određenje nacionalnih interesa Hrvatske na sociologijski način u nas još nije poduzeto. Pred naletom globalizacijskih razvojnih samorazumljivosti nedostaje pojmovna i sadržajna jasnoća u pogledu pitanja nacionalnih interesa razvoja Hrvatske danas.

U sociologijskom tipu razmatranja, koji se teorijski inspirira na afirmaciji života ljudi, nacionalni interes nije tek državni interes, neki ljudima nadređen nad-interes. Značenje toga pojma u toj se perspektivi širi na cijelo društvo, na sve stanovnike tog društva, na nekom, državnim granicama omeđenom teritoriju.

U modernoj situaciji kada globalizacijski procesi nedvojbeno ugrožavaju mnoge (slabije razvijene) zemlje i kvalitetu življenja u njima, propitivanje značenja riječi „nacionalni interes“ u smjeru promišljanja tog interesa kao „životnih interesa ljudi“ ima, smatramo, svjež smisao. Tako se može reći da se u ovome sociologijskom diskursu *nacionalni interesi shvaćaju kao vitalni, životni interesi ljudi, naroda koji obitavaju na nekom teritoriju, u okvirima*

neke države kao temeljnog institucionalnog oblika organizacije društvenog života.

„Nacionalne interese (razvoja) zemlje“ i koncept „održivog razvoja“ doveli smo u izravan konceptualni odnos. Zašto? Teorijski, logika održivosti i održivog razvoja i logika nacionalnog interesa, interesa stanovnika neke zemlje, naroda, po našem se mišljenju preklapaju, odnosno moglo bi se reći da među njima nema bitnih proturječja. U praksi je pak vidljivo da i vlast, državna uprava a i sami stanovnici djeluju na način koji često vodi neodrživim situacijama i rezultatima, sve do razine ugrožavanja nacionalnih, narodnih interesa. Teorijski bi sustavna re-produkcija održivosti trebala biti osnovna i čvrsta metoda ostvarenja nacionalnih interesa.

Naš prijedlog liste nacionalnih interesa razvoja Hrvatske kroz prizmu koncepta održivog razvoja zagovara sedam elementarnih, temeljnih nacionalnih ciljeva bez kojih nema ni opstanka, ni sigurnosti niti održivosti Hrvatske kao društva i države u godinama i desetljećima koja dolaze. To su:

1. Zaštititi prirodne resurse i održivo, za korist građana, stanovnika regija i lokalnih zajednica u Hrvatskoj, gospodariti njima na održiv i učinkovit način.

2. Upravljati proizvodnjom hrane u smjeru povećanja ukupne dugoročne održivosti Hrvatske.

3. Upravljati proizvodnjom i potrošnjom energije u smjeru povećanja ukupne energetske dugoročne održivosti Hrvatske.

4. Snažiti regionalne kapacitete društvenog razvoja te iskoristiti posebnosti i raznolikost hrvatskih regija.

5. Jačati socijalnu pravdu i smanjivati rastuće socio-ekonomske razlike među stanovništvom koje razaraju društvo.

6. Jačati domaću proizvodnju roba i usluga kao pretpostavku podizanja kvalitete življenja te izvoza i razmjene s okolinom. I napokon,

7. Usmjeravati kulturu potrošnje na oblike održive potrošnje i u ukupnosti proizvedeno i potrošeno strukturalno i dugoročno dovoditi u ravnotežu.

Kako podići na višu razinu razvoj i proizvodnju u Hrvatskoj? Kako to učiniti bez više znanja, bez osvajanja novih, kvalitetnijih znanja? Kada se uspoređujemo sa zemljama Skandinavije i sličnim razvijenim zemljama (npr. Nizozemska) sa sličnim brojem stanovnika ali sa značajno naprednijom i učinkovitijom državnom upravom, tehnološki i organizacijski naprednijom i učinkovitijom proizvodnjom, ali i većom količinom rada u ukupnosti, čini se

da nema dileme da je porast znanja i vještina pravi razvojni put za Hrvatsku. Stoga se listi od sedam nacionalnih interesa pridružuje još jedan, osmi – „razvijati procese rasta i modernizacije znanja i vještina“. Taj proces nužno sadrži i potrebu za snažnom i umreženom informatizacijom svih aktivnosti u društvu.

Naš prijedlog čitanja nacionalnih interesa Hrvatske i održive budućnosti zemlje koncentriran je na: A. očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa Hrvatske, B. proizvodnju dostatnih količina energije i hrane, C. postizanje regionalne i socio-slojevne ravnoteže, odnosno zaustavljanje porasta, a potom i smanjenje postojećih socio-dezintegrativnih regionalnih i socio-ekonomskih slojevnih razlika, D. čvrsto i hitno postizanje održive proizvodnje i potrošnje, odnosno dosezanje stanja u kojem se troši onoliko koliko se proizvodi, te E. razvojne procese rasta i modernizacije znanja i vještina. Našu listu nacionalnih interesa nismo razvijali u širokom smjeru kako bismo je i opsegom i značenjem zadržali na esencijalnom. Na onome što je za opstanak, sigurnost i unapređenje kvalitete življenja ljudi koji u Hrvatskoj žive najvažnije.

Tko je temeljni socijalni akter afirmacije nacionalnih interesa razvoja? Globalizacija i akteri globalizacije „prirodno“ ne brinu za nacionalne interese pojedinih zemalja, posebno ne malih, onih koji nisu snažni i utjecajni svjetski „geopolitički igrači“, poput Hrvatske. Globalizacijski i nacionalni razvojni interesi nisu ni izdaleka u sukladnom odnosu. Tko, dakle treba brinuti za ukupne životne interese stanovnika na teritoriju neke države? Upravo država sama kao „akter općosti“, a ne akteri koje karakterizira partikularan interes (profit, pojedinačni status, posebni interesi i sl.). Država je ta vrhovna vertikalna i institucionalna, povijesno stara ali danas još uvijek aktualna metoda integracije i organizacije života nekog društva i teritorija. Konkretnije, vlada koja vlada i prateća državna uprava, koja se uostalom i legitimira preko posla organizacije opstanka ljudi.

Iznutra oblikovana samobitnost temelj je afirmacije slobode i boljitka svake zemlje pa tako i Hrvatske. Kada se taj sustavni i stalni proces određivanja samobitnosti iznutra, iz bitka bića hrvatskoga društva koji se stalno mora obnavljati, zapušta, zanemaruje, ne gaji – zemlja i društvo razvojno stagniraju. Identitetne karakteristike zemlje i naroda u takvim uvjetima također stagniraju. Ovaj temeljni kriterij treba, dakle, biti kičma prema kojoj se određuje hrvatsko razvojni, nacionalno i održivo praktično djelovanje. Socijalni akteri, od državnih upravljača nadalje (civilno društvo, građani, poduzetništvo), koji to ne razumiju

nisu sposobni svojim djelovanjem afirmirati nacionalne interese Hrvatske. Često to ne mogu ili ne umiju, kako pokazuje proteklih dvadeset godina razvoja Hrvatske, ni ljudi iz redova upravljačkih elita. Okretanje leđa usmjerenju procesa iznutra oblikovane samobitnosti, djelovanje nasuprot nje (pod bilo kojim ekonomističkim ili nekim drugim izgovorom), jest zatiranje te samobitnosti, činjenje na izdaji sebe samih. Društvo bez očuvane samobitnosti postaje kolonija, instrument izvanjskih sila, ekonomija, vojnih krugova, politika, država.

Globalizacijska, ekonomistička, „zlatnom teletu“ konkurentnosti naklonjena filozofija razvoja i neoliberalni kapitalizam kao ustroj proizvodnje društvenog života i tendencijski reduktivni projekt komercijalizacije svih društvenih odnosa, ravnodušni su prema hrvatskoj iznutra oblikovanoj samobitnosti. To je naš domaći posao u mjeri do koje nam je samima do nje stalo. To je naš posao u mjeri u kojoj smo svjesni da nema toga uma i srca koje će za nas pripremati naš, našoj mjeri primjeren bolji život od nas samih. Ova knjiga je, između ostalog, prilog tome poslu.